# Nasjonalt senter for yrkesfag

## Strategi 2027-2031

## Innhold


1 Bakgrunn ..... 2

1.1 Kunnskapsgrunnlag for strategien ..... 2

1.2 Begreper ..... 3

1.3 Systemutfordringer ..... 3

1.4 Et mangfoldig aktørbilde ..... 4

2 Hva skal Nasjonalt senter for yrkesfag være? ..... 5

2.1 Formål ..... 5

2.2 Roller og mål ..... 5

3 Tematiske prioriteringer ..... 6

3.1 Dimensjonering og kompetansebehov ..... 6

3.2 Faglig kvalitet og inkludering ..... 6

3.3 Overganger i det yrkesfaglige utdanningsløpet ..... 7

4 Organisering ..... 7

4.1 Styring ..... 8

4.2 Rapportering og involvering ..... 8

4.3 Strategisk råd for Nasjonalt senter for yrkesfag ..... 8

5 Kommunikasjon ..... 9

5.1 Viktige kommunikasjonskanaler ..... 9

# 1 Bakgrunn

Nasjonalt senter for yrkesfag (NSY) ble opprettet gjennom Oppdrag nr. 2025-06 fra Kunnskapsdepartementet som en enhet i Utdanningsdirektoratet lokalisert til Molde. Bakgrunnen for oppdraget er beskrevet slik:
*«Framover trenger vi langt flere fagarbeidere for å løse utfordringer i samfunnet. Fag- og yrkesutdanningene må videreutvikles og styrkes slik at opplæringen er i tråd med samfunnets og arbeidslivets behov. I dag begynner over halvparten av dagens ungdommer på et utdanningsprogram i fag- og yrkesopplæring. Det er en stor mulighet for Norge.»*

Oppdraget beskriver at senteret skal være *«en pådriver for nytenking og langsiktig strategisk arbeid for å øke kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen … bidra til å styrke samarbeidet mellom fag- og yrkesopplæringen i videregående opplæring og høyere yrkesfaglig utdanning»,* samt *«bidra til forsterket trepartssamarbeid og videreutvikling av yrkesfagene i Norge»*.

Denne strategien gjelder for perioden 2027–2031. Den gir retning for våre prioriteringer og tydeliggjør hvilken rolle vi har i et felt med mange ulike aktører. Konkrete tiltak utvikles i årlige handlingsplaner.

## 1.1 Kunnskapsgrunnlag for strategien

Som grunnlag for strategiutformingen har vi innhentet innspill fra styringsgruppa for etableringsprosjektet, Samarbeidsrådet for yrkesfag (SRY), faglige råd, fylkeskommunene, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HKdir), Utdanningsdirektoratet (Udir), og Opplæringskontorenes landsforening (OKL).

Videre bygger våre strategiske valg på «Yrkesutdanningenes utfordringer – hva forteller forskningen oss? -En gjennomgang av forsknings- og utredningsbidrag 2020-2026» (Bjørnåvold, 2026) og dens underliggende kilder, samt utredningen som lå til grunn for etablering av nasjonalt senter for yrkesfag[1] .

[1] «Utredning av et nasjonalt senter for yrkesfag» fra 2023 er en rapport fra arbeidsgruppe utnevnt av Kunnskapsdepartementet

## 1.2 Begreper

Begreper brukes i noen grad om hverandre på yrkesfagfeltet. Strategien vil gjennomgående benytte to begreper:

**Yrkesfaglig utdanning** brukes med utgangspunkt i en bred forståelse[2] av begrepet. Begrepet omfatter:

- Fag- og yrkesopplæring (FYO) på videregående nivå, inkludert opplæring i bedrift
- Høyere yrkesfaglig utdanning (HYU) på fagskolenivå
- Øvrig yrkesfaglig utdanning over videregående nivå (mesterbrev, bransjeprogram og andre)
- Arbeidslivsorientert etter- og videreutdanning (EVU)
- Arbeidslivbasert læring (arbeidsplassen som læringsarena)

**Yrkesfagfeltet** brukes når vi omtaler hele systemet av aktører[3] i og rundt yrkesfaglig utdanning, også arbeidslivet.

## 1.3 Systemutfordringer

Yrkesfaglig utdanning i Norge er et system med mange styrker. Denne strategien retter oppmerksomheten mot systemutfordringer som ingen enkeltaktør kan løse alene. Nasjonalt senter for yrkesfag jobber helhetlig og systemorientert inn i og sammen med hele yrkesfagfeltet. Vi peker på tre systemutfordringer i denne strategien.

**Kunnskapshull og kunnskap som ikke når fram**
Det produseres forskning, gjennomføres evalueringer og høstes erfaringer fra praksis, men vi vet for lite om hvordan kunnskapen faktisk brukes i beslutninger, hva som virker og hvorfor.

Kunnskapsgrunnlaget er også ujevnt, for eksempel er det mindre forskning på høyere yrkesfaglig utdanning (HYU) enn på fag- og yrkesopplæring (FYO). På noen områder mangler vi kunnskap, på andre områder bruker vi ikke den vi har godt nok. Vi vil bidra til å bygge ny kunnskap der det trengs og dra større nytte av den som fins.

**Samarbeidet er svakere enn systemet forutsetter**
Yrkesfaglig utdanning i Norge er basert på trepartssamarbeidet. Aktørene møtes i formelle strukturer, men den løpende kunnskapsutvekslingen er ikke god nok. Vi har et system med mange kompetente aktører som trenger gode samarbeidsarenaer og -strukturer. Vi vil bidra til videreutvikling av samarbeidet mellom aktørene på yrkesfagfeltet.

**Sentrale utfordringer er uten tydelig eierskap**
De tematiske prioriteringene (kap. 3) reiser mange spørsmål som ingen enkeltaktør har

[2] Se bakgrunn for definisjoner i «Utredning av et nasjonalt senter for yrkesfag», 2023
[3] Se kap. 1.4 om aktørbilde

mandat eller insentiv til å eie alene. Overgangene i yrkesfaglig utdanning er eksempel der ingen har et helhetlig ansvar for at overgangene fungerer godt. Vi kan løfte denne typen problemstillinger og belyse aktørenes ulike perspektiver med helhetlig tilnærming.

## 1.4 Et mangfoldig aktørbilde

Yrkesfagfeltet består av mange aktører, ulike styringslinjer og til dels overlappende roller. Mange av de sentrale aktørene er trukket inn i NSY sitt etableringsprosjekt gjennom styringsgruppe, formelle og uformelle møter og innspillsrunder. Aktørbildet er mangfoldig, og lista under er ikke er uttømmende:

- Trepartssamarbeidet
  Møtearenaer
    - Samarbeidsrådet for yrkesfag og ti faglige råd
    - Nasjonalt fagskoleråd og sju nasjonale fagråd
    - Regionale yrkesopplæringsnemnder

  Partene
    - Arbeidstakerorganisasjoner
    - Arbeidsgiverorganisasjoner
    - Nasjonale og regionale utdanningsmyndigheter
- Fylkeskommunene: skoleeier (videregående skoler og fagskoler) og regional utdanningsmyndighet
- Opplæringskontor/samarbeidsorgan
- Lærebedrifter, nærings- og arbeidsliv
- Elev-, lærling- og studentorganisasjoner
- Private skoleeiere og tilbydere
- Forsknings- og kunnskapsmiljøer og UH-sektor

Ingen andre aktører har i dag i oppgave å se hele feltet i sammenheng, det er en av de sentrale forventningene til oss i oppdraget fra Kunnskapsdepartementet. Vi har imidlertid ingen styringslinje overfor noen av samarbeidspartene på yrkesfagfeltet. Det medfører at vi må arbeide involverende og samlende, og løfte de tema og initiativer aktørene har felles interesse av.

For å opparbeide nødvendig tillit og legitimitet til å skape samarbeid rundt problemstillinger der aktørene har ulike interesser eller ansvar, er det avgjørende at vi har en helhetlig tilnærming. Senteret er organisert som en avdeling i Utdanningsdirektoratet, men oppdraget beskrevet i starten av dokumentet er et oppdrag på vegne av hele yrkesfagfeltet, og som sådan er vår oppgave å være en nøytral mellomromsaktør for å bygge, samle og formidle kunnskapen feltet trenger, for å videreutvikle samarbeidet i trepartssamarbeidet og blant aktørene, og for å være pådriver for innovasjon til beste for hele yrkesfagfeltet, hele systemet.

# 2 Hva skal Nasjonalt senter for yrkesfag være?

Med utgangspunkt i oppdraget og øvrige forventninger til senteret har vi oppsummert dette i et formål og tre roller med tilhørende mål.

## 2.1 Formål

> *«Nasjonalt senter for yrkesfag er en samlende aktør med en helhetlig tilnærming til yrkesfaglig utdanning i Norge.*
>
> *Vi er en pådriver for samarbeid, kunnskapsutvikling og innovasjon på hele yrkesfagfeltet.»*

Formålet beskriver hvem vi er (samlende aktør med helhetlig tilnærming til yrkesfaglig utdanning), hvordan vi arbeider (pådriver for samarbeid, kunnskapsutvikling og innovasjon), og for hvem (hele yrkesfagfeltet).

## 2.2 Roller og mål

For å kunne tjene formålet, har vi definert tre roller vi må fylle. Rollene henger sammen slik: **navet** produserer og formidler kunnskapen, **fasilitatoren** kobler aktørene og legger til rette for endring, og **pådriveren** sørger for at det faktisk fører til utvikling og fornyelse.

Handlingsplan for NSY vedtas årlig og operasjonaliserer strategien slik:

- Formålet sier hvorfor senteret finnes
- De tre rollene sier hvordan vi jobber for å nå det
- Målene under hver rolle sier hva vi skal oppnå
- Tiltakene i handlingsplanen er konkrete aktiviteter for å nå målene

Der det er hensiktsmessig, følges tiltakene av måleindikatorer som samlet kan si noe om måloppnåelse og dermed om vi beveger oss i ønsket retning. Som eksempel: under mål 1.1 kan tiltak være forskningsprogram, enkeltutlysninger og egne dataanalyser.

Tabellen under viser hvilke mål som hører til de ulike rollene våre.

| Rolle | Mål | |
|---|---|---|
| **1. Navet**<br>Vi er et nav for forskning og kunnskapsformidling | 1.1<br>1.2<br>1.3 | Bidra til økt kunnskapsproduksjon på yrkesfagfeltet<br>Tilgjengeliggjøre og formidle forskning<br>Levere kunnskapsgrunnlag til beslutningsorgan |
| **2. Fasilitatoren**<br>Vi er en fasilitator for samarbeid mellom aktørene i systemet | 2.1<br>2.2<br>2.3 | Sette dagsorden og løfte problemstillinger som er viktige for yrkesfagfeltet<br>Styrke samarbeidet mellom aktørene i den yrkesfaglige utdanningen og bidra til et forsterket trepartssamarbeid<br>Utvikle samarbeid for systemendring (strukturer, samarbeidsformer og praksis) |
| **3. Pådriveren**<br>Vi er en pådriver for utvikling og innovasjon | 3.1<br>3.2<br>3.3 | Bidra til erfaringsdeling og utfordre etablert praksis<br>Utløse innovasjon i feltet<br>Bidra til at gode løsninger og modeller spres og skaleres |

# 3 Tematiske prioriteringer

De tematiske prioriteringene skal ligge til grunn for både forskningsaktivitetene, videreutviklingen av samarbeid på yrkesfagfeltet, og innovasjonsaktiviteten vår i NSY. Etter en bred innspillsprosess prioriterer vi tre tema. Disse skal vurderes årlig som utgangspunkt for handlingsplanarbeidet.

## 3.1 Dimensjonering og kompetansebehov

Mangelen på fagarbeidere vil øke i årene som kommer, samtidig som ungdomskullene synker. Det reiser spørsmål om hvordan tilbudet i yrkesfaglig utdanning bør innrettes for å møte regionale og nasjonale behov, og hvordan tilbudet i små og viktige fag sikres når elevgrunnlaget faller. Samtidig må arbeidslivets umiddelbare behov balanseres mot samfunnets langsiktige behov, inkludert mobilisering av arbeidskraftreserven.

Fylkeskommunene har ansvaret for å dimensjonere fag- og yrkesopplæringa (FYO). NSY kan bidra med kunnskapsbygging på tvers av fylkesgrenser, analyser på nasjonalt nivå, og komplementere kunnskapsgrunnlag som utarbeides av andre, slik at fylkeskommunene og andre beslutningstakere har et bedre grunnlag for dimensjonering.

## 3.2 Faglig kvalitet og inkludering

Et høyt faglig ambisjonsnivå kan gjøre det vanskeligere for enkelte elevgrupper å fullføre utdanningen, mens sterkere vektlegging av inkludering kan oppleves som en trussel mot

yrkesfagenes status og kvalitet. Kvalitet og inkludering trekkes slik ofte opp som konkurrende hensyn, men kan også være komplementære mål.

Eksempler på problemstillinger er hvorvidt elever fullfører utdanningen og om det resulterer i relevant arbeid, samt ulik praksis mellom fylker i gjennomføring av fag- og svenneprøven. Dette kan gi ulik kvalitet for elever og lærlinger avhengig av hvor de bor. Samtidig er ikke ulik praksis nødvendigvis uønsket variasjon. Vi trenger mer kunnskap om hvem elevene er, hvorfor de velger yrkesfag, hvilke valg de gjør underveis, og om og hvor de lander i arbeidslivet.

Kvalitet er ikke statisk. Samfunnsendringer som teknologisk utvikling gjør at innholdet i fagene stadig må fornyes. Det samme gjelder på individnivå: skal fagarbeidere kunne stå i endring gjennom et helt arbeidsliv, må de ha reelle muligheter til å bygge videre på kompetansen sin underveis. Hvordan en høyere yrkesfaglig søyle utvikler seg, kan også påvirke hvordan fagbrevet i videregående opplæring verdsettes over tid.

NSY kan bidra på disse områdene ved å bygge kunnskap og samarbeid og å spre gode eksempler.

### 3.3 Overganger i det yrkesfaglige utdanningsløpet

Mye av det som avgjør om en elev eller lærling lykkes, skjer i overgangene: fra grunnskole til videregående opplæring, fra skole til lærebedrift, og videre fra fag- og yrkesopplæring til høyere yrkesfaglig utdanning. Her møtes aktører med ulike ansvarsområder, og ingen enkeltaktør har et helhetlig ansvar for at overgangene fungerer godt.

Overgangen mellom skole og arbeidsliv handler blant annet om hvordan yrkesfaglig fordypning (YFF) organiseres og følges opp, og hvilken støtte lærebedrifter trenger for å lykkes som opplæringsarena. Dette gjelder ikke minst de mange små virksomhetene som utgjør en stor andel av norsk næringsliv. Videre er kjennskapen til høyere yrkesfaglig utdanning som neste steg etter fagbrev blandet hos både elever, lærlinger, rådgivere og arbeidsgivere.

Som mellomromsaktør kan NSY identifisere og spre samarbeidsmodeller som gjør overgangene tydeligere og mer forutsigbare, både for elevene, lærlingene og lærebedriftene.

## 4 Organisering

Organiseringen skal legge til rette for at vi kan ivareta vårt nasjonale mandat, sikre god involvering av både partene i arbeidslivet og andre relevante aktører på yrkesfagfeltet.

## 4.1 Styring

Vi vil oppnå resultater gjennom gjensidig tillit, tilslutning og samarbeid på yrkesfagfeltet. Vi vil samarbeide tett med partene og øvrige sentrale aktører om prioriteringer, aktiviteter og strategiske valg. Styringslinjen til Utdanningsdirektoratet basert på oppdraget fra Kunnskapsdepartementet ligger likevel fast.

## 4.2 Rapportering og involvering

Nasjonalt senter for yrkesfag rapporterer til strategisk råd for NSY (rådet) gjennom årsrapport i januar og halvårsrapport i juni. Dette danner grunnlag for rådets behandling av handlingsplan og strategi i de respektive møtene.

Samarbeidsrådet for yrkesfag (SRY), Fagskolerådet, fylkeskommunene v/fylkesdirektørkollegiet for kompetanse og utdanning (FKU), Udir, HKdir og Kunnskapsdepartementet vil orienteres og konsulteres etter rapportering til strategisk råd.

NSY kan oppnevne arbeidsgrupper og referansegrupper etter behov. NSY ønsker så langt det er hensiktsmessig å benytte eksisterende samarbeidsarenaer/møteplasser til forankringsaktiviteter og involvering fremfor å opprette nye møteplasser.

## 4.3 Strategisk råd for Nasjonalt senter for yrkesfag

Strategisk råd skal bidra til retning for NSY sine prioriteringer og utvikling. Det innebærer at rådet har en helhetlig tilnærming til yrkesfagfeltet og gir strategiske råd slik et styre for en virksomhet gjør.

Medlemmene oppnevnes personlig, ut fra kompetanse og nettverk.

**Rådgivende ansvar**
Strategisk råd gir råd til NSY om prioriteringer, strategi og aktivitet. Rådet utgjør også en fast kjerne i programkomitéen for den nasjonale yrkesfagkonferansen.

Avgrensning: Strategisk råd gir råd til NSY om senterets egen virksomhet. Råd til myndighetene om politikkutforming ligger til SRY og de faglige rådene. For eventuelle medlemmer som sitter både i strategisk råd for NSY og SRY eller et faglig råd, er det viktig å være oppmerksom på rollen de har i de ulike rådene.

**Beslutningsmyndighet**
Strategisk råd beslutter senterets årlige handlingsplan, innenfor rammene av oppdragsbrev og tildelt budsjett. Rådet beslutter tematisk innretning for NSY sine tilskuddsordninger, og utlysninger av forskningsoppdrag over 1,5 MNOK, utenom forskningsprogrammet[4].

[4] NSY oppretter et forskningsprogram for yrkesfag med eget programstyre høsten 2026.

# 5 Kommunikasjon

Vår kommunikasjon skal gjøre strategiske prioriteringer og senterets tilbud tilgjengelig for hele yrkesfagfeltet, synliggjøre aktivitet og skape interesse og engasjement for tema og problemstillinger som vi setter på dagsorden.

Språket er et sentralt virkemiddel fordi måten vi formulerer oss på avgjør hvordan vi oppfattes som samarbeidspartner. Vår stemme skal være samlende, imøtekommende og gjenkjennelig i alt som publiseres, uansett kanal.

## 5.1 Viktige kommunikasjonskanaler

**Vår egen nettside** er primær kanal for publisering av rapporter, kunnskapsgrunnlag, senterets strategi, aktiviteter og prosjekter. Via nettsiden skal det være mulig å melde seg på nyhetsbrev. Det er ønskelig å krysspublisere utvalgte saker på udir.no og hkdir.no. Vi har egen visuell profil og logo, som synliggjør senterets selvstendige identitet også der innholdet vises i andre flater.

**Vår side på LinkedIn** brukes til løpende, kortere formidling: nyheter, funn fra pågående prosjekter og påminnelser om arrangementer som yrkesfagkonferansen. Gjennom kanalen vil vi nå et bredere publikum enn gjennom nettsiden.

**Vi involverer aktørene** på yrkesfagfeltet regelmessig som beskrevet i kap. 4.2. I tillegg vil NSY ha tett kontakt med øvrige aktører på yrkesfagfeltet.

Kommunikasjonsplan utarbeides som del av vår årlige handlingsplan.